

Чалавек і яго справы

Макар ПАСЛЯДОВІЧ

За апошнія гады мастацкая крытка ў рэспубліцы значна актывізавалася. На кірмашах палітых чытачоў з'явіліся мастацкія аб'екты творчых калектываў і майстэрняў, зборнікі артыкулаў і рэцэнзій. Часцей і больш упэўнена голас крыткі пачаў гучаць са старонак газет і часопісаў. Поруц са старымі аўтарамі ў друку выступае і адноўлена моладзь, якая атрымала адукацыю і мае добры густ.

Станоўчымі якасцямі вызначаюцца асобныя артыкулы маладых мастацтвазнаўцаў А. Ладзінскай (музыка), А. Сабалеўскага (тэатр), Я. Расінай (вышляленне мастацтва) і некаторых іншых аўтараў. У Інстытуце мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі Наук БССР разгорнута даследацкая праца ў галіне гісторыі беларускага тэатра, архітэктуры, выяўленчага мастацтва, музыкі, кіно і народнай творчасці.

Аднак і да гэтага часу ў адрас крыткі даволі часта чутны сур'ёзны і зусім сляпыя дыктары. Яе дзейная роля ў жыццёвым творчым працэсе сучаснага беларускага мастацтва ўсё яшчэ значна, а ў асобных жанрах нават мізэрная.

У сваім прывітанні Усеагульнай канферэнцыі работнікаў тэатраў, драматургаў і тэатральных крытыкаў ЦК КПСС заклікаў «глыбока і яра паказаць сродкамі мастацтва ўсё перадавое ў нашым жыцці, усё тое, што дапамагае нашаму руху наперад да камунізму. Ганарова абавязак работнікаў савецкага тэатра — адлюстраваць у творах мастацтва грандэзныя палёны нашых дзён, каронныя дзёны, якія здымаюцца ў нашай рэчаіснасці, асабліва за апошнія гады, паказваць сапраўднага чалавека на ўсім багатым яго духоўнага жыцця і стваральнай дзейнасці».

У якой меры беларускія крытыкі выконваюць свой галоўны абавязак ідэяльна і аэтычнага наставініка гледача, прычэснавага і добраахвотнага дарадцы майстэраў мастацтва?

Нягледзячы на даволі шматлікую колькасць крытыкаў і мастацтвазнаўцаў у рэспубліцы, большасць з іх яшчэ актыўна не ўдзельнічае ў вырашэнні галоўнай задачы — умацавання сувязей мастацтва з жыццём народа.

Найбольш кваліфікаваныя тэатральныя і крытыкі вельмі рэдка выступаюць на наадзёжных тэмах ў перыядычным друку, а займаюцца пераважна даследаваннямі гісторыі тэатра або педагогічнай і іншай дзейнасцю.

Вялікая група музыкантаў таксама праяўляе недастатковую творчую актывнасць. Чытач ведае іх у асноўным як аўтараў рэцэнзій на сімфанічныя і камерныя канцэрты. Рэдка чутны іх голас у якасці аўтараў сур'ёзных праблемных артыкулаў на тэму развіцця сучаснай беларускай музыкі, аб яе ідэяльнасці і прафесіянальным майстэрстве.

Тое ж самае можна сказаць і аб беларускіх кінакрытыках.

Яшчэ горшае становішча ў секцыі крытыкі Саюза мастакоў (старшыня І. Зялёў). Работнікі праўлення Саюза мастакоў многа турбуюцца аб выданні мастацтвазнаўчага часопіса. Увогуле, вярта было б гора па падтрымаць такую ініцыятыву, калі не ўдзячыць адну істотную акалічнасць. Прадзляючы клопат аб выданні такога часопіса, у праўленні саюза звычайна называюць вялікі спіс крытыкаў, якім нібыта няма дзе друкавацца. Гэта не зусім так.

Сапраўды кваліфікаваных мастацтвазнаўцаў, якіх з дастатковай творчай культурай і густам пішуць аб тым, што ў нашым ліце асабліва хваляе жыццёвыя і сацыяльныя графікаў мала. Сістэматычна выступаюць на гэтых пытаннях у газетах і часопісах два-тры аўтары. Астатнія або зусім маўчаць, або аддаюць сваю увагу тэмам, далёкім ад сучаснасці. Так, напрыклад, А. Ус (Браст) на працягу больш 25 год працуе над кнігай аб Раіне, а чытачы і да гэтага часу яшчэ яе не чакаліся. Між тым, ніхто за апошні час не прыпомніў сур'ёзных праблемных артыкулаў старэйшага беларускага аўтара на тэму сучаснага развіцця нацыянальнага мастацтва. На што марна траціцца вопыт і веды крытыка?

Пасіўная пазіцыя ў вырашэнні вострых праблем сучаснага жыцця, скульптур і графікі П. Нікіфарова, Г. Баранік, Ф. Лейтман і іншых крытыкаў, якіх вельмі мала друкуюць.

Незалежна ад вырашэння пытання аб мастацтвазнаўчым часопісе, крытыкі маюць і цярп шырока магчымасці для выступлення ў друку. Чытачы чакаюць артыкулаў па вяртальных праблемах творчых сацыялістычнага рэалізма, марксісцка-ленінскай эстэтыкі, партыйнасці мастацтва, творчай практыкі тэатраў, кампзітараў, драматургаў, майстэраў жывапісу, дзельчоў нацыянальнай кінематографіі. Трэба толькі выкарыстаць гэтыя магчымасці з сапраўдным пленам.

Асабліва неадарваальна абмякаваць крытыку ў нашы велічныя гады значных пераходаў, напярэдадні XXI з'езду КПСС і саракагоддзя Савецкай Беларусі. Імяна пераходнага мастацтвазнаўства прыняты праграмна, сваю ідэяльна-эстэтычную ўзброенасць, майстэрства, густ, культуру, глыбокае разуменне галоўных працэсаў сацыялістычнай рэалізацыі, высакорнага творчага падвигу савецкага чалавека — цэнтральнага гэтага мастацтва.

Мастацтвазнаўцы павінны настойліва і настойна змагацца з равінізмі і ідэяльнымі рэшткамі брысцкіх групішчышч, якіх у творчых калектывах, так і асабліва ў сваім асяроддзі. А ведама, што такія адмоўныя з'явы знайшлі адлюстраванне ў драматургіі, у асобных дэкладах на пытанні аб нацыянальнай свабодзе беларускага мастацтва (Акадэмія Наук БССР). Іны праўдліва і неразумна і аэтычных прынцыпаў і мэра гісторыка-рэвалюцыйнай драмы, у пераходны момант значэння інтымнай, сямейнай драмы.

«Сапраўдна крытыка, — пісаў В. Ільіна, — заўсёды ідзе за літаратурай і аперадае яе, вядзе за сабой, з'яўляюцца разнакама новай тэмай».

Нажаль, сучасны стан беларускай крыткі ў галіне тэатра, музыкі, кіно і выяўленчага мастацтва яшчэ не адпавядае гэтым патрабаванням.

Каб ідэяна-эстэтычны меркаванні крытыкі мелі пад сабой трывалы грунт, нехта застацца староннімі назіральнікамі складаных працэсаў жыцця, якіх адлюстраваны ў мастацкіх творах. Глыбокае прыкніненне ў жыццё трыба сплучаць са сталасцю марксісцка-ленінскага агляду, багачем літаратурнага стылю і выразнасці мовы, з высокім густам.

Каб беларускае мастацтвазнаўства выйшла на бальную пазіцыю, неабходна настойліва абараняць ідэюную чысціню мастацтва, яго камуністычную партыйнасць, сапраўдны гістарызм у ацэнцы твораў, праўдлівы смеласць у вырашэнні хваляючых праблем сучаснасці, у вымяненні сапраўднага наватара беларускага савецкага мастацтва.

Чытач чакае ад беларускай крыткі зместовых кніг аб нацыянальнай драматургіі, жываго, прычэснавага слова аб тым, чым узбагацілі савецкую мастацкую культуру беларускія тэатры, кампзітары, жывапісцы і скульптары, архітэктары, рэжысёры і артысты. Валь будзь напісаны такія сапраўды навуковыя і цікавыя па стэму даследаванні і маняграфіі, менш дэталізаваныя дэкарацыйна-выдавецкія да тое, што аны мала друкуюць твораў беларускіх мастацтвазнаўцаў.

Галоўную увагу крытыкі належыць аддаць таму, якім фарбамі закрасаваў адухоўлены вобраз будаўнікі камунізма на сцэне і канцэртнай аэстрадзе, на экране кіно і тэлебачання, на мастацкіх выстаўках і ў радыёперадачах.

Зусім мала часу застаецца да ўрачыстых дзён усенароднага свята рэспублікі, а таксама да XXI з'езду партыі. Крытыкі яшчэ многа могуць зрабіць для прапаганды здыбтваў беларускай сацыялістычнай культуры, для таго, каб наша моладзь і гоцы даведаліся аб вялікай і высакорнай творчай дзейнасці майстэраў нацыянальнага мастацтва за славянска-саракагоддзе і асабліва аб тым, які ў іх творах знайшлі «воду» выдатнай падзеі нашага некампаннага часу — эпохі будаўніцтва камунізма.

Творчая актывнасць крытыкі, больш смелыя і кваліфікаваныя выступленні на наадзёжных пытаннях, дапамогуць ёй наблізіцца да выканання задачі, якая паставілі да яе партыя. Гэта будзь спрыяць таму, што крытыкі стануць «рэзвечыкамі новых тэм», больш упэўненымі і трывалымі амагарамі за вядучую ролю ў мастацтве, сапраўды прычэснымі, добраахвотнымі дарадцамі творцаў і чутымі наставінікамі гледачоў.

Па ўсёй краіне зараз праходзіць абмеркаванне тэзісаў даклада Мікіты Сяргеевіча Хрушчова на XXI з'ездзе Камуністычнай партыі Савецкага Саюза. У іх гаворыцца аб вельміч планам далейшага росквіту і развіцця прамысловасці, кротному ўдзельнаму сельскай гаспадаркі, навуцы і культуры. І ўсё ў гэтым плане падпарадкавана далейшым клопамам пра дэбраты савецкіх людзей. У гэтых вызначаных кантрольных лічы развіцця народнай гаспадаркі Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік на 1959—1965 гады. У іх ёсць дзельны пералік таго, што намі зроблена і што трыба зрабіць за сем наступных год. Гэтыя тэзісы чытаюцца ад першага і да апошняга радка, якіх нахвільная паэма пра нашу светлую будучыню.

З небылым творчым уздымам сустракае беларускі народ вельміную праграму будаўніцтва камунізма ў нашай краіне, распрацаваную партыяй Леніна. Гэтая праграма знаходзіць у сэрцы кожнага савецкага чалавека гарачую падтрымку і гатоўнасць да яе выканання. Яна непадзельна з нашымі лепшымі надзеямі, з нашымі дэсам і дэсам нашых дзядзь.

Ці даўно, здаецца, мы марылі, каб наша Беларусь, край лясоў і балот, стала краем фізых дымных і машын, як пра гэта пісаў некалі паэт Паўлюк Трус? Тады мы вельмі хацелі, каб у нас хутчэй былі пабудаваны такія аэтрастанцыі, як Асінаўска, і такія вялікія прадпрыемствы, як Магілёўская фабрыка штучнага валакна альбо Гомсельмаш.

Мы яшчэ памятаем конку, якая засталялася нам у спадчыну ад старога ладу, але мы памятаем і першыя вагоны трамвая на вуліцах Мінска. Мы памятаем дэбрыны бароны і аднаконых плугі, якіх гаспадарылі на вузельных аднаконых палосках, але мы хутка ўбачылі і машыны трактары, якімі малады калгаснік завораваў справдзеныя межы.

Тод за годам пад кіраўніцтвам нашай Камуністычнай партыі расла і развілася індустрыяльная магутнасць рэспублікі. Некалі, да Кастрычніцкай рэвалюцыі на Беларусь прывозіліся з-за мяжаў нават такія звычайныя вырабы, як сарпы і косы. У першыя пяцігодкі мы пабудавалі выдатныя станкабудаўнічыя заводы імя Кірава і імя Варашылава, шклянозавод імя Сталіна, Крычэўскі цементны завод, буйнейшыя прамысловыя прадпрыемствы ў Гомелі і Віцебску. Наша сацыялістычная сельская гаспадарка, уаброена сучаснымі складанымі машынамі, шпарка ішла ўперад.

Незадоўга да вайны наша родная партыя і ўрад прынялі спецыяльную пастанову аб аэсуцы беларускіх балот. Гэтая вялікая ўвага і матэрыяльная дапамога беларускаму народу выклікала небылым творчым уздым у калгаснай эстэцы.

Вайна пераняла гэты гіганцкі працэс ператварэння былой аэсталай царскай Украіны ў перадавую індустрыяльна-калгасную дзяржаву. Шмат сілы і сродкаў даявіся патраціць нам, каб за сем гадоў рэвалюцыі час аднавіць зруйнаваную фашысцкімі ордзімі народную гаспадарку. І не толькі аднавіць, а і пабудавць такія велікія прамысловыя, як трактарны і аўтамабільныя заводы, камвольны камбінат і многія іншыя індустрыяльныя прадпрыемствы.

Вялікі ператварэнні адбыліся нават у самых глухых кутках Беларусі. Прышлі ў рух сілы, якія пры царскім самаўладстве маршэлі ў цэпры і галечы.

Ёсць у Пухавіцкім раёне, кіламетраў за трыццаць ад чыгушкі, вёска Слабада. У гэтай вёсцы, акружанай білотамі і лясамі, жыў Яўстах Гурніковіч. Нам цяпер нават цяжка з'явіць, як бы склаўся лёс яго сям'і з дзевяці дзет, каб гэта было пры капіталістычным ладу. Улетку гэтага года мы сустракліся з сынам Яўстаха — Аляксандрам каля новенькага самаходнага камбіната, гатовага не сёння, дык заўтра выйсці ў поле. Аляксандр да перадачых тэхнікі роднаму калгасу імя 17-га партызанскага прапавітаў камбінат Пухавіцкай машына-трактарнай станцыі і лічыўся адным з лепшых механізатараў. Крыху звышай раей, мы пачалі цікавіцца пра лёс братоў і сясцёр камбінатэра. Старэйшы яго брат Карп вывучыўся пры Савецкай уладзе на

наставініка і прапавітаў да вайны ў Дукорскай школе. Пасля вайны ён скончыў Горны Інстытут і быў накіраваным галоўным інжынерам на заводы прыскі. Цяпер працуе і жыць у Маскве. Другі брат, Лява, прапавітаў да вайны дырктарам лясгаса і загінуў ў барацьбе з гітлераўскімі захопнікамі. Дзеве сясцёр, Сося і Надзя, атрымалі індустрыяльную адукацыю. Сося навукае дзельч у роднай вёсцы, а Надзя паехала на Далёкі Усход. Брат Віктар — сакратар партыйнай арганізацыі ў адным з беларускіх саўгасаў, Іван — шэфёр у Тбілісі, Мікалай — афіцэр Савецкай Арміі.

Такі лёс і шляхі адной з мільёнаў сялянскіх сям'яў, Калгасам у Слабадзе кіруе жыхар гэтай вёскі — камуніст Іван Філіпавіч Меркуль. У вёсцы ёсць самгаспадарчая школа, сельмаг, медпункт, клуб, радыёвузель.

Савецкая ўлада не толькі адукавала чалавека, але і абязпечыла яго самай дасканалай сучаснай тэхнікай. Дзеду Аляксандра Гурніковіча нават не сілы, што яго ўвясць будзе кіравань у Слабадзе машынай, якая сама жне і малочыць, што ён зможа стаяць такім аэскам, які ўнароўняе на шырокім калгасным полі 500 гектараў збожжа за адно дэка.

Такія вялікі ператварэнні, якіх адбыліся на вёсцы, звыклі сваё доемц удаля аэдустварэнне ў беларускую савецкую літаратуру. Раманы «У добры час» і «Крыніца» Івана Шамякіна, «Далі зліваюцца рэкі» Пётруся Броўкі, «Далі паялыя» Тараса Хадкевіча, аповяданні і нарысы Ігната Дубоўскага спадзіліся нашаму патрабавальнаму чытачу. Можна і яшчэ назіць імяна дэбрых аповесцей і аповяданьняў, першыя, прысвечаныя нашай калгаснай вёсцы.

Па самгаспадарчым плану для далейшага развіцця народнай гаспадаркі нашай рэспублікі адукацыя трыццаць два мільярд рублёў. Сацыялістычная сельская гаспадарка яшчэ далей пойдзе наперад у сваім руху да камунізма. Але асноўная ўвага авернута на будаўніцтва індустрыяльных прадпрыемстваў. Пачне прапавіць на поўную магутнасць другі ў нашай рэспубліцы аўтамабільны завод — Жодзінскі. Будучы пабудаваны Паліскі нафтапрапарочны завод і Старобінскі каўчун камбінат.

Яздаўна нам давалася пабываць у Старобінскім раёне і гутарыць з галоўным інжынерам будаўніцтва каўчуннага камбіната Рыгорам Васільевічам Ярэчанкам.

Першая чарга гэтага камбіната павінна быць гатовай у 1963 г. Кабм будзе пабудавана другая чарга, якая павінна вытпусь каштоўны прадукцыі ў два «раза». Кабінет інжынера, дзе мы вялі гутарку, знаходзіцца пакуль што ў старым будынку буд-дзі МТС. За акном раўлі магутныя гуразы і самазвалы, якіх вялі на будаўнічыя пляцоўкі цемент, цэгла, дошкі, арматурнае жалеза.

Ужо закладзены нашы Новастаробінскі! — гаварыў інжынер. — Горад на многія тысячы жыхароў. Праўда, яшчэ пакуль што яго называюць па розна-мні і самазвалам, які вялі на будаўнічыя пляцоўкі цемент, цэгла, дошкі, арматурнае жалеза.

Ужо закладзены нашы Новастаробінскі! — гаварыў інжынер. — Горад на многія тысячы жыхароў. Праўда, яшчэ пакуль што яго называюць па розна-мні і самазвалам, які вялі на будаўнічыя пляцоўкі цемент, цэгла, дошкі, арматурнае жалеза.

НЕБЫВАЛЫ РОСКВІТ, НЕБЫВАЛЫ РАЗМАХ

З вялікім поспехам прайшла ў Мінску Дэкада самадзейнага мастацтва рэспублікі, прысвечаная 40-годдзю БССР. Яна з'явілася пераканальным сведчаннем таленавітасці беларускага народа, яго невячарнай творчай энэргіі. Людзі розных раёнаў і абласцей, тыя, што стаяць за станкамі і аэсваюць палі, прывялі ў стэліцу ўсхваляваную песню аб радзімым і шчаслівым жыцці, «Хараша жывецца — хараша спяваецца» — па-народнаму проста і любіва на гаварылі ўдзельнікі ўрачыстых канцэртаў.

Вынікі першай Дэкады вельмі радасныя. Аб гэтым гаварылася на канферэнцыі ўдзельнікаў самадзейнага мастацтва, якая адбылася ў Мінску 25 лістапада. Цікавыя звесткі аб сучасным стане мастацкай самадзейнасці прывяў у дакладзе намеснік міністра культуры і старшыня аргкамітэта Дэкады М. Міноўіч. Ён адзначыў, што самадзейнасць ўжо стала пад сілу авалоданне такімі складанымі жанрамі, як балет, сімфанічная музыка, опернае мастацтва. На канцэртах Дэкады паказана опера, выступілі тры сімфанічныя аэркестры, былі аэбрабачаны і іншыя цікавыя нумары. Развіццё і далейшае ўкарачэнне новых жанраў — пачасная задача ўдзельнікаў самадзейнасці. Разам з тым, трыба дабівацца, каб калектывы аматараў ствараліся на кожным прадпрыемстве, у кожным калгасе і нават у кожнай брыгадзе. Крамя выяўлення народчых талентаў, самадзейнасць мае і другую, вельмі ўважлівую і важную мэту — выхаванне моладзі. Таму неабходна аэвартаць увагу на яе масавасць.

Надрахотка да Дэкады прыгатавала ў самадзейнасці больш 20 тысяч новых

дэка — ў новых дамах успыхне электрычнае святло, зашумяць дрэвы ў гарадскім парку, зазвоняць раіноўца галасамі школьнікаў.

Рыгор Васільевіч называе імяны маладых будаўнікоў а камсамоўска-маладзёжнай брыгады Івана Сяргіені — Паліну Прышчык, Аляксандра Ткачова і Фёдара Шлава, якіх заўсёды перавыконваюць нормы выпрацоўкі. Прыехалі першыя шахцёры, брыгаду якіх узначальвае малады, але востры інжынер Леанід Палікоў. Яны, як руплівыя і дабрыны гаспадары, хоць у хутчэй дэбратца да каштоўных залежаў, якіх марнаваліся пад зямлёю мільёны год.

Станкабудаўнікі і энэргетыкі на Беларусі! Тэачыі тонкасуконых і камвольнага камбінатаў, шматмэтычная армія стваральнікаў трактараў і аўтамабіляў, цементу, піліна, складаных металапрапарочных стэнкаў, сіласаўаборачных камбінатаў, матачыкаў, тэлевізараў! Яны не так дэбры ішэды, выхваляючыся сваёй тэхнічнай перавагай, крычалі, што ўвесь свет круціцца на іх палымніках. А цяпер такія пашымнікі вырабляюцца ў Мінску.

А між тым жыццё людзей індустрыяльнай працы, іх справы і мэры яшчэ не знайшлі адпаведнага адлюстравання ў нашай мастацкай літаратуры. Можна назваць на гэтую тэму толькі добры раман У. Карпава «За годам год» і адну — дэка аповесці іншых аўтараў. Гэтыя аповесці чамусьці называюцца ў нас не закончанымі творамі, а толькі «спробай». На прысвечаных праўдзінах, на пленумах, на з'ездах Саюза пісьменнікаў мы напамінаем пра важнасць гэтай тэмы. І толькі, я не памятаю ніводнага паслядняга сі слогу, на якім быў гаспадарчый руплінасць і рашуча была паставлена задача: у бліжэйшым год, два, тры — даць нашаму чытачу высокамастакі твора. — Будучы гэта павы, аповесці ці раманы, — пра тых, хто сёння праслаўляе Савецкую Беларусь найскладанейшымі станкамі і самазваламі, трактарамі і тэлевізарамі.

Калі складарочна дэбратыяныя планы развіцця сацыялістычнай народнай гаспадаркі, у іх вызначаюцца пэўныя гранічныя сродкі на будаўніцтва фабрык і заводаў, на сельскую гаспадарку, на аэсвату і культуру, на ахову здароўя працоўных і г. д. Мне думашца, што і Саюзу пісьменнікаў вярта было б з тых сродкаў, якіх адукацыя на творчыя камандзіроўкі, адпаведную суму грошай вызначыць для напісання твораў аб рабочым класе. Час адзіць ад агучальных разгав пра важнасць гэтай тэмы і ўзятца за канкрэтныя справы. Трыба нацэляваць і заахвочваць літаратараў да паказу людзей, якіх ператварылі аэставаю сыяжыную Беларусь у моцную індустрыяльна-калгасную дзяржаву.

Дзельны часам чуваюцца ў нашым пісьменніцкім аэсроддзі матыўроўкі: тэма рабочага класа ў мастацкай літаратуры не знайшла належнага адлюстравання таму, што пераважна большасць літаратараў паходзіць з сялян. Як жа тады вытлумаць гэтую ўважлівую тэму «сялянскіх» пісьменнікаў не блэгіх вобразаў партыйных і савецкіх работнікаў, наставіўшых, дактароў, інжынераў, афіцэраў Савецкай Арміі, якіх таксама паходзіць з сялян? Заідаць у любы цэх трактарніка або аўтамабільнага заводу і запытайся ў рабочых або інжынераў, дзе яны нарадзіліся. І большасць з іх адказа, што яны нарадзіліся ў вёсцы і да заводу або інстытута

Трыні год у Віцебску працуе тэхнічнае аучылішча Беларускае. Яно рыхтуе майстэраў індустрыяльнага пашыну аэсвату і майстэраў мастацкай вышыўкі. У сваіх работах — рысунках і кампзіцыйных навучных аэдуцыянах мастацкай вышыўкі шырока выкарыстоўваюць беларускі народны аэртмент.

Пры аучылішчы ёсць вэчэрняе аэдуцыянае мастацкай машынай вышыўкі, на якім займаецца 18 чалавек.

На замкку: навучнікі вэчэрняга аэдуцыянага работніцкага вышлядальнага аэсца «8-е савецкіх» Лілія Багданова (злева), Надзея Якаўлева і Зінаіда Асіповіч на занятках.

Фота М. Міноўіча.

жылі ў калгасе. Цяпер многія гэтыя бацькі вэлікіе аэдуцыянае нас высокай тэхнічнай культурай, нахвільна творчасцю каля станкоў і ў канструктарскіх бюро, майстэрскіх кіраўніцтвам самімі складанымі працэсамі.

Як стаўляе да паказу людзей індустрыяльнай працы наша крытыка? На гэта не так дэбры даў аэдра крытык Я. Гершоніч у адным з сваіх артыкулаў. Цяпер таварыш Гершоніч прызнае, што ў першую чаргу, узяўшы чытаць кнігу аб рабочым класе, крытыка вышывала не дадохы. Ад сабе дадам, што твора аб рабочым класе разгледзілі доемц гэпавоўна, няўважліва. Я паваяю Гершоніча за яго мабільнасць, аператыўнасць. Яго хваляе не старасветчына, а жыццё з'явы сённяшняга дэка. Толькі часам у яго не хапае прычэпнасці прасачыць іх адпачку да канца. Магчыма, ён забываецца, што радка які пісьменнік, надрукаваўшы сваю кнігу, лічыць працу над ёй закончанай. Напрыклад, для маскоўскага выдвечытэ «Савецкай пісатэля» мне давялося добра праскараааааа аповесці «Дэка дэчыхан», тое-ёе вытрасці з яе, тое-ёе дадзіць. Некаторыя героі палілі ў новым варыянце твора не туды, куды іх пасылаў аўтар, а туды, куды цягнуў іх характар, абстаіны, Напрыклад, Марына Навіцкая не магла спакойна сядзець у канцэртнай, ёй хацелася часцей сустракацца з людзьмі, якіх працуюць на рыштываных. Навіцкая стала журналісткай. А крытык Я. Гершоніч, выкарастаўшы першы варыянт, піша, што Навіцкая пачала працаваць каля станка. Чытачы дэкалі тысяч аэмплазараў аповесці сяджуць: Гершоніч напісаў праўдліва. Чытачы вэсмы-дэсмы тысяч аэмплазараў напейшыя выданьня кнігі дарэмна будучы шукаць, які Навіцкая пачала працаваць каля станка...

Мы бачым законы шум, абвешчаны конкурсам, крычым з усіх трыбун, калі, скажам, у нас затрымак з п'есамі для тэатраў, з кнігамі пра лажарніцкі, пра работнікаў міліцыі, і гэты дэка свае вынікі. Людзі пішуць і п'есы для тэатраў, і кнігі пра партыйнікаў і міліцыю. А вырашчана і прыгэтаранна нашай партыі сілішча, якая ператварыла і ператвэрае аблічча беларускай зямлі, не бачыць пакуль што сябе на поўны рост у палмах і рамаках, у аповесці і аповяданых.

Такія думкі прыходзіць літаратуры ў галаву, калі ён чытае пра вялікі пэчны будаўніцтва камунізма ў нашай краіне. Гэтыя планы ўважляюць у тваё сэрца і дзуну, як усхваляваныя заклікі ішэ разам з усім народам, з усім жыццём, не аэстаючы ні на крок, у яныя сонечныя далі. Іны патрабуюць ад цэбе канкрэтныя справы, якіх б аднавілі таму, што робіць наша партыя і ўвесь народ для ішчэснасці кожнага чалавека.

РАЗМОВА ПАСЛЯ ДЭКАДЫ

(З творчай канферэнцыі ўдзельнікаў Дэкады самадзейнага мастацтва)

НЕБЫВАЛЫ РОСКВІТ, НЕБЫВАЛЫ РАЗМАХ

З вялікім поспехам прайшла ў Мінску Дэкада самадзейнага мастацтва рэспублікі, прысвечаная 40-годдзю БССР. Яна з'явілася пераканальным сведчаннем таленавітасці беларускага народа, яго невячарнай творчай энэргіі. Людзі розных раёнаў і абласцей, тыя, што ст

РАЗМОВА ПАСЛЯ ДЭКАДЫ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Вядома, напрыклад, што зусім нядаўна перастаў існаваць рабочы хор на трактарным заводзе, таму што многія вядучыя харысты, якіх падтрымлівала клубная кіраўніцтва, перайшлі ў акадэмічныя гурты, вырашыўшы стаць саадымі. Гэтыя вырашэнні самадзейнасці, вядзь, не ведаюць, што сапраўды спевакі былі ў свой час радавымі харыстамі і што ўдзел у хоры ніколі не пераключаў выступіць з сольнымі нумарамі.

Вядома ж і пра тое, што ў Мінскім політэхнічным інстытуце, напрыклад, арганізавалі джаз, а ўмацавалі і палюбілі новымі ўдзельнікамі харавыя калектывы. Захапленне танцамі, вальсе і аэробікай нумарамі ідзе толькі на школу самадзейнасці, прыносячы ёй драўняную славу.

Радасна, што ў многіх абласных гарадах і буйных гарадах нарадзіліся гарадскія хоры. Але чаму ў нас стараы самабытныя калектывы, у прыватнасці сельскія, у разе месці зусім распаліся? Аб гэтым асабліва востра стаіць пытанне на канферэнцыі. Так, на Гомельшчыне ў свой час была папулярная Улукаўская сельская капела, але мясцова кіраўнікі не падтрымалі таленавітых народных спевакоў, і калектыв спыніў сваю дзейнасць. Вядома, трывога за будучае Дзяліцкай капелі (Гродзенская вобласць) гуляла ў словах Р. Шарына. У апошні час творчы рост гэтага калектыву рэзка запавольваецца, а год у год ён жыве старым репертуарам.

Без сапраўднага музычнага кіраўніка застаецца і хор калгаса імя Сталіна (Ляхавіцкі раён). Праўда, ён яшчэ сяк-так трымаецца на тых нечых традыцыях, якія былі адрэзаны ў ім яго заснавальнікам — вядомым музыкантам Г. Штэльнікам. Але так добра не можа працягвацца — хору патрэбна хармастэр-аўтэнтэст, такі, як М. Сакалоў у Азерчынне або А. Чопчык — у Пінску. Калі б іпіраваўся на аднаго з вядомых дырыжораў курсу, з яе баспрэчэна б вырас такі кіраўнік.

На Доказе сельскай самадзейнасці была прадстаўлена сельскае гарадское, таму што яна яшчэ не мае дастатковай колькасці кваліфікаваных кіраўнікоў. Надалі іх масавую падрыхтоўку — абавязак Міністэрства культуры, Беларускага Савета прафсаюзаў і харовага таварства, якое, даручыў пакуль не разгарнула сваёй работы і пра яго амаль не ведаюць у абласцях.

РЕПЕРТУАР І МАЙСТРСТВА

Репертуар — перамаевова кожнага самадзейнага калектыву. Ён вызначае ідэю мэтажнасці і мастацкай густ артыстаў-аматараў. Ва ўсіх справаздачных канферэнцыях абласных дэлегацый праграмы былі падрыхтаваны на высокім ідэічным узроўні і ў многіх выпадках вылучаліся высокія мастацкія якасці, багатым афармленнем. Аднак наагулавалася пэўная тэматычная аднастайнасць і некаторы адарванасць нумароў ад нашай сучаснасці.

С. Дрэчын правільна адзначыў, што ў тандэмавыя жанры вандроўць з калектыву ў калектыву полька, кржачок. Такая тэматычная адарванасць, репертуару стрымлівае далейшае развіццё самадзейнай харэаграфіі. У гэтых адносінах выгада адраўноўваюцца ад іншых танцоў працоўных, Дома культуры прамакарперашы і Віцебскага раённага Дома культуры, кіраўнікі якіх ужо пачалі і запісваюць у народзе лепшыя ўзоры танцавальнага фальклору, многа працуюць над пастаўкай арыгінальных кампазіцый. С. Дрэчын асабліва адзначыў пудоўню на задуме кампазіцыі віцебскіх танцоў «Дарогу кукурузе», хоць яна яшчэ і патрабуе сур'ёзнай рэжысёрскай дапрацоўкі. Арыгінальна па-стаўлена гродзенскімі чыгуначнікамі «Беларуская вясельная». Репертуар жа іншых танцавальных калектываў у большасці напіраваўся.

Тое ж самае, прыкладна, гаварылася на канферэнцыі аб харавых і палкацях. Іх репертуар таксама не вылучаўся на Доказе багатай разнастайнасцю і, за выключэннем найбогш нумароў, быў далёкі ад сучаснасці. Гэта, вядома, не азначае, што самадзейныя артысты не павіны спынаць класіку і стараы народныя песні. Так пытанне якрае не стаіць, бо музычны фальклор беларусаў мае ў сабе не толькі адны мелодыі і мелу, смуткі і пакут, супраць якіх часта паўстаюць некаторыя дрыжожы. Ёсць многа пудоўных народных твораў, якія вобразна, удала раскрываюць антымістычныя, бадаёра свецладувае на-рода; яго веру ў светлую будучыню. Такія творы, баспрэчэна, неабходна ўключаць у праграму.

Справаздачы гаварыў гомельскі харма-стар А. Луноўскі, што беларускія кампазі-тары рэзка ўдзельнічаюць у фальклорных спеваках, маю запісваюць і апрацоў-ваюць народныя песні. Адночы Луноўскі паказаў кампазітару Я. Галева свае запі-сы палескіх мелодый, і ён адрэз заціка-ваў адной з іх. Яна спынілася яму далі некага інструментальнага твора. А чаму б Галева і іншым кампазітарам сярэдняга і мададзейнага пакаленняў самім не заняцца

абарам і запісам фальклорнага матэрыялу? З 233 паказаных на Доказе нумароў 133 прысвечаны сумасценні. Вышчым і не мала, але спрад іх няма твораў іменна аб сённяшнім дні, аб палесках, якія адбыліся пасля XX з'езду КПСС. А мастацтва ж паві-на заўсёды існаваць у нагу з жыццём. Аса-бліва гэта датычыць мастацкіх арыгіналь-ных репертуарных, вядома заўвагі П. Глебкі, ішчэ даволі абмежаваны, тэматычна вузкі і па якасці не вельмі высокі.

Народны артыст БССР І. Жыноўч, як член журы на народна-інструментальнаму жанру, высока апаіў выступленне шы-бальна-скрыпачнага аркестра Віцебскага раёна. Ён лічыць яго прадэўжаўнікам разнашых традыцыйных народных тры, якіх заўсёды нас забываць.

Ім бы актуальным, нааддзінам кі быў сам па сабе репертуар, але калі калектыв не здолеў добра пастаіць яго, то канцэрты калектыву наадр і спадабаюцца гляда-чам. Дырыжор Г. Мірановіч адрэз адрэз дадалае разгадз выступленняў аркестра-ва калектыву і неважкі ансамбляў. Ён перш за ўсё спыніўся на іх інтанацыйным гучанні, чысціні ладу і аздажанасці ан-самбля. Так, напрыклад, добры па складу секстет дом Белазаржуніверсітэта іграў інструмна, у разнабоду, і таму яго ігра не паказула добрага ўражання. Не вытрыма-лі чысціні ладу слухкі аркестр, які акам-паніраваў на оперным спектаклі «Запаро-жжэ за Дунаем». Якія б скідкі ні рабіліся самадзейным артыстам, ім негата дараваць гэтых недахопаў.

Пытанні спецічнага майстэрства за-краўня рэжысёр тэатра Я. Куналі К. Санні-наў. Ён адзначыў высокі ўзровень рэжысёр-скай і акцёрскай культуры многіх сама-дзейных калектываў, у прыватнасці, спек-такляў «Раскіданае гняздо» (дубу чыгунач-нікаў горада Магілёва) і «Алазанска дзі-віна» (Пінскі гарадскі Дом культуры). На думку прамоўцы, засадоўвае адарвання пастаўкаў музыкаў і драмы «Маша» Ба-рысавічкім гарадскім Домам культуры. Тое, што ў спектаклі заняты не толькі акцёры, але харавыя і танцавальныя групы, свід-чыць аб вялікіх магчымасцях аматараў самадзейнасці. Удзельнікі і рэжысёр здолелі па-своём раскрыць драматычную асно-ву, стварыць запамінальныя вобразы.

Аб неабходнасці для ўдзельнікаў танца-вальных і харавых гуртоў трывада авалодваць майстэрствам гаварыў С. Дрэчын, Г. Штэльнік, Б. Вішняроў і інш. Самадзей-насць у нашай рэспубліцы настолькі вы-расла і ўмацавала, што ад яе трэба патра-ваваць значна большага.

ГАВАРОЦЬ УДЗЕЛЬНІК

Самадзейнасць патрабуа дапамога з боку майстэрства прафесіянальнага мастацтва. Так у адні голас гаварыць на канферэнцыі ўдзельнікі. На-першае, трэба, каб прафесі-янальны майстры мастацтва рэспублікі часцей выязджалі ў вобласці і раёны. Апра-ча той вялікай карысці, якую б мелі ад гэтага шырокае колы глядачоў, самадзей-ныя артысты атрымаў б магчымасць паву-чыцца ў больш вопытных таварышаў. Не-абходна, каб тэатры, што выязджалі на гастролі, больш дапамагалі самадзейнасці, кансультавалі і ўдзельнікаў. Кваліфіка-цыі і патрабаванні разгадз работы прыме-ся аб аматараў значную карысць.

Часам дэка знайсці добрую апра-цоўку фальклорных матэрыялаў, няма пе-раадажэнняў музычных твораў для многіх інструментаў. У свой час у Гомелі, напры-клад, жымі і працавалі кампазітары А. Ту-ранкоў, Р. Пукет і Д. Лукас. Яны шчы-ва іліся самадзейнасцю, дапамагалі і ўдзель-нікам, і гэта не толькі садзівічала іх твор-чай рабоце, але і стаюча адбывалася на культурным жыцці горада.

Загадчык мастацкага сектара Мінскага Палаца культуры прафсаюзаў М. Алімаў адзначыў, што сімфанічны аркестры і ба-летныя групы, якія створаны ў апошні час, маюць патрабу ў дапамозе з боку прафесі-янальных майстэрстваў. Асаба ён спыніўся на рабоце самадзейных калектываў Мінска і выказаў думку, што наспела пытанне аб стварэнні ў сталіцы гарадскога Дома народ-най творчасці. Гэта неабходна таму, што рэспубліканскі і абласныя дамы народнай творчасці займаюцца самадзейнасцю абла-сцей і раёнаў, а калектывы Мінска заста-юцца па-за іх увагай. Каб узяць і ажыміць самадзейнасць горада, трэба часцей правод-зіць конкурсы, прычым лепш па кожна-му жанру асаба.

Шчыва думкі былі выказаны ў выступ-ленні дырэктара Гродзенскага Дома народ-най творчасці П. Дануці. Ён закраўня пы-танне аб дабраўпарадкаванасці раённых і сельскіх дамоў культуры. Калі ў іх будзе ўтульна, каб іны будучы пражога афор-мы і абсталяваны, там і моладзь будзе пойдзе з большай ахвотай, там будзе і добрая самадзейнасць у іх.

Усе выступіўшыя гаварылі аб багатых уражаннях ад Докады, якія іны канцэрты, супраць ўдзельнікаў Докады з мінчанамі ператварыліся ў сапраўды трыумф народ-нага мастацтва.

Г. ЗАГАРОДНІ, М. СТРАЛЬЦОЎ.

ПІСЬМЕННІКІ РОДНАЙ БЕЛАРУСІ

Робіцца, каласнікі, ітдзінцы, усе праходзя Беларусі рыхуюць да-сгоднае сутраў славянска 40-годдзі саваі рэспублікі. Разам з народна-на-вымі творчымі поспехамі ў працы су-стражакі ааляка нацыянальнае свята і Беларуска дзечны культуры і літар-уры.

Наш карэспандэнт звярнуўся да пі-сьменніка і пагаў з просьбай расказаць чымсь, над чым яны зараз працуюць, з чым прыходзяць да 40-га саваіня БССР, якія ў іх творчыя задумкі на бу-дучае.

Друкуюць іх адказы.

У ЖЫЦЦІ ПІСЬМЕННІКА, які на-пісаў п'есу, бывае асаблі-ва хваляючы час, калі твор-чыячыне працаваць над яго твор-ам. Такое хваляванне ішчэ і ў мяне — у юбілейны дні творы імя Янкі Куна-лі паказа маю новую п'есу «Дні на-шата нараджэння».

Галоўны ж маёй справы і гэтага года і, вядома, наступных — будзе пра-ца над празічым творам аб Палесці. Задума ў мяне нялёгка — хочацца рас-казаць пра тры дзесяцігоддзі з жыцця людзей Палесся, але працы я над твор-ам з ахвотай: Палесся — мой родны, самы дарагі мя край, вобразы яго даўно жывуць у маім сэрцы, даўно хваляюць.

Іван МЕЛЕЖ.

У ЛАСНА кажучы, усё, што з-раблена за гэты год, ра-дзілася пад знакам 40-год-дзя БССР. Аднак апошыя апаваднен-ня ў «Крылы на кутары» (будзе надрука-вана ў «Полымі» № 12) да гэтай даты мае непаасраднае дачыненне: у ім рас-казваецца пра падпольную работу баль-шаўкіў у час беларускай акупацыі і пра расстрэл беларускімі 14 слухчкіх паўстанцаў у 1920 годзе.

Пачаць п'есу і апавесць з прамысло-вай тэматкі, на матэрыяле нашай сучаснасці. Гэта прыдзе ўжо канчатч-на наступным дні.

Янка СКРЫГАН.

САРАКАГОДЗЕ Савецкай Бе-ларусі — гэта дзень, рад-дасная дата ў жыцці рас-публікі, якую кожны з нас, белару-саў, дзе б, на якім участку, у акой га-ліне ён ні працаваў бы, імкнецца су-стражакі і суспрака пэўнымі здымкам. У мяне, у прыватнасці, да гэтага свята павінен выйсці ў Дзяржаўным выдав-стве БССР раман «Даль паліва». Акра-ма таго ў ўдзельнічаў у напісанні гіст-орыка-эканамічнага нарыса (разам з на-вуковымі работнікамі І. С. Краўчанка і І. Т. Рамацкім) «Беларуская ССР», які толькі што выйшаў з друку. І разам з Ул. Юрвічам пісаў тэксты для вялі-кага фотальбома «Савецкая Беларусь».

Што да творчых планаў, дык пра іх пісьменнікі звычайна расказваюць неах-вотна, боючыся шмат абяцаць загады. Адно магу сказаць, што наступны мой твор — гэта будзе, вядзь, апавесць прысвечана савецкай моладзі.

Тарас ХАДКЕВІЧ.

У ДЗЕВЯТАЙ кніжцы часопіса «Полымі» за гэты год і па-чаў друкаваць вершаваную апавесць «Раман Шалышка». На-друкаваная частка гэтай апавесці рас-казвае аб палесках, якія адбываліся ў гады першай сусветнай вайны. Астат-нія часткі будучы прысвечаны нашай сучаснасці. Цяпер працягваю працу над апавесцю.

Аляксей ЗАРЫЦКІ.

У МЕРУ сіл і здольнасцей па-раўнаемшу пішу нарысы і апавадненні пра нашых сучасні-каў — савецкіх людзей, пра іх справы і жыццё. Рыхтую аленкі апавадненняў.

Алена ВАСІЛЕВІЧ.

Прыкрыя факты

(Пісьмо ў рэдакцыю)

Аднае раніца на будынку вадкачкі, якая служыць замест рэкламнага шы-та, жыхары Лагойска заўважылі пры-гожыя афішы, якія павешаліся, што 19 лі-стапада ў раённым Дома культуры абу-дзетапа канцэрт артыстаў Белазаржэс-тара. Рэклама зрабіў сваю справу, і ў вяс-мі гадзінам вечаары прастарая глядзель-ная зала новага Дома культуры была запоў-нена жаданымі паслухачамі і паглядзель-камі беларускай эстрады.

На працы двух гадзін выконваліся нум-мар за нумарам, выходзілі з вельмай ус-мешкай артысты і, раскланавшыся, зык-малі за кулісамі пад шум аплашчэнняў. Нельга сказаць, што лагойска публіка, якая ў апошні час даволі часта ўзнага-рдае апавадненнямі артыстаў з Мінска, на гэты раз несадуказана выказвала сваю пахвалу эстрадным артыстам. Рад нумароў выконваўся на добрым прафесіянальным узроўні. Глядачам спадабалася выкананне сатарычных фелетонаў дыпламанткі Усеазазнага конкурсу артыстаў эстрады Волгай Спіткоўскай, вальс з аперэты Штрауса «Лютучая мыш», які віртуозна сыграў на кілафоне Павел Галавіч, «Пес-ня старога ветэрана» кампазітара Асікіна і арыя Млынара з оперы Мусаргскага «Ру-салка».

І па меры таго, як канцэрт падыходзіў да канца, многіх прысутных у зале усё в-стойлівей наекоўла думка: «Калі ж бу-дучы выкананы беларускі нумары? Калі ж выступіваюць апраўдаюць свае сапраў-нае імя?» Нарэшце, уся група артыстаў выйшла на сцэну і, узяўшыся за рукі, не зусім аздажана праспявала развіталую песеньку. Глядачы накіраваліся да выхду, так і не пачуўшы за свае вечаар са сцэны ніякага беларускага слова.

Можна, гэты прыкры факт выпадковы і не заслужоўвае такой увагі? Але тут вар-та прыпомніць, што аб ігнараванні лепшых узорав беларускай музыкі, гучару і саты-ры кіраўнікамі Беларуска эстрады не раз пісаліся ў нашым друку. Вядзь, нашы эс-траданкі не зрабілі практычных вывадаў з гэтых сігналаў.

В. НЕСЦЯРОВІЧ, сакратар Лагойскага райкома кам-самола.

Клопаты аб горадабудуўніцтве

(Са з'езду архітэктараў рэспублікі)

Архітэктарам Беларусі было пра што гаварыць на сваім чарговым шостым з'ез-дзе, які адбыўся днёмі. Міжволі успомні-лася пра гэтым высока ашыка, дадзена М. С. Хрушчовым будаўнікам і архітэктар-ам нашай сталіцы: «... горад пабудаваны добра, удала спланаваны». Беларускія архі-тэктары, працуючы ў цеснай саружнісці з будаўнікамі, у сісцяна тэрміны асабі-стварыць каштоўныя архітэктурныя ансам-блы. Удала, з эстэтычным мастацтвам гора-д, спланавана глабальна магістраль гора-да — праспект імя Сталіна. Незапавадана змянілася Даўгаводская вуліца — шыро-кая, прыгожая магістраль, якая з'яўвае стаіцца з іным раёнам, што вырас аб'апаў Магілёўскай шашы.

У справядлівым дакладзе старшыні праўлення Саюза архітэктараў Беларусі тав. Параславіна адзначаны лепшыя архі-тэктурныя ўзоры, створаныя за апошнія гады. Да іх дакладчы адносіць будынак Па-дшы культуры прафсаюзаў (архітэктар Ярышоў), будынак Цэнтральнага тэлегра-фа і Гадоўнага паштама (архітэктары Кароль і Духан), будынак абласнога камітэта парт-ыі, пабудаваны па праекту архітэктара Воінава і Усавай. Выдатна таксама выка-маны праекты Карцінай галерэі (архітэктар Бакунаў), Удалыя жылыя масівы, створ-аныя ў раёне аўтазавода. Яны арганічна спалучаюцца з рэльефам і ландшафтам мясцовасці.

Хваляючай старонкай у гісторыі горада-будуўніцтва Беларусі трэба лічыць стварэн-не такой магістралі, як праспект імя Сталі-на, другая чарга якую нядаўна ўступіла ў строй. Зодчыма прадставіць стварыць яшчэ вялікую плошчу імя Леніна.

Многа цікавага трэба зрабіць архі-тэктарам Беларусі ў галіне жыллага буда-ўніцтва, у стварэнні акал Мінска гара-дско-спадарожніка, дзе будаць усё ўмовы для жыцця і сапраўднага алачыку.

Дакладчы падрабязна спыняцца на не-дахопах. Пераададзены іх, архітэктары і будаўнікі змогуць з поспехам ператварыць у жыццё вялікія задумкі, пастаўленыя ў тэзісах даклада М. С. Хрушчова «Кантроль-ныя лічыбы развіцця народнай гаспадаркі СССР па 1959—1965 гады».

Усё яшчэ дорага, напрыклад, каштуе буда-ўніцтва аднаго квадратнага метра жыл-ля, у некаторых выпадках яшчэ маюць шырае прамернасці ў архітэктурным афар-мленні будынкаў, недастаткова выкарысто-ваюцца новыя кваліфікаваныя матэрыялы, да-пускаюцца памылкі ў планіроўцы і забудо-ва ў новаствараемых раёнах.

Дакладчы адзначае, што ў многіх гэтых неахопах інаваты архітэктары. Часта, як гэты і дзіўна, яны праходзяць міма гэтых з'яў. Архітэктар, зладзіў праект і атрымаўшы апавадненне і асабам, Таму нярэдка задума архітэктара разрыў паміж планам і яго ажым-цаўленнем. Не заўсёды творча ставіцца архітэктары да сваіх праектаў. Пры асу-тэнцы сапраўднай таварыскай крытыкі, пра-екты ў «сырмы» выяздзе запускаяцца ў вытворчасць. У выніку павялічыцца шчыра, убогія будынкы. На думку дакладчыка, такім будынкам можна лічыць новую мін-скую дасціпу, пабудаваную па праекту архітэктара Бадавава.

Цяпер, калі рыштаваныя зняты, гаво-рыць дакладчык: «Можна сказаць, што гэ-та самы нядаўна ў ўсім праспекце будынак. Даводзіцца зазіўляцца, які даволі вопытны архітэктар запрэктаваў такі няўдалы бу-дынак. Ён выпадае з агульнага ансамбля праспекта. Неўдалы карніз, падпярты нев-ярнымі эркерамі, базальныя фасад са слаба выражымым вітражом — усё гэта ро-біць будынак непрыябытым».

У чым жа прычына такіх грубых памы-лак? У асутэнцы сапраўднага творчага падыходу да справы. Менавіта гэтым, ска-жам, можна растлумачыць няўдалы зод-чыны архітэктараў Заборскага і Волчака. Дакладчык звяртае асабліваю увагу на якасці праектаў, гаворыць аб неабходнасці сапраўднага кантакту архітэктара з наро-дам, для якога ён стварае каштоўнасці.

Нажаль, у дакладзе старшыні праўлення Саюза архітэктараў Беларусі аказалася шмат «белых плям». Амаль нічога не ска-зана пра сельскае будаўніцтва, пра новыя

вёскі, што ствараюцца ў заходніх абласцях рэспублікі ў сувязі з алакадзішай кутароў. Не атрымаў алакадзіштва і пытанні за-навы раённых цэнтраў і рабочых пасёлкаў, дзе патрэбна кваліфікаванае мока архі-тэктараў. Вельмі слаба асветлена ў дак-ладзе работа творчых секіаў, іх роля ў вырашэнні пастаўленых пераа савецкімі будаўнікамі задч.

У нашай рэспубліцы, як гэта прадэўжа-дана кантрольным лічымы развіцця на-роднай гаспадаркі СССР па 1959—1965 га-ды, павінен бы створаны нафтапрапа-рацоўка і хімічная прамысловасць. Будуць створаны такія гіганты, як Паласкі нафта-прапацоўчы завод, калійны камбаіт у Старобіне, Біразоўскія ДРЭС і іншыя. На-туральна, што побач з гэтымі прадыр-ствамі вырастуць новыя, добрааправака-ваныя гарады, Толькі ў адным Новастаро-бінска ўзнікне жылы масіў, у якім можна будзе размясціць больш трыццаці тысяч чалавек. Архітэктарам прадставіць стварыць гэтыя гарады. Аднак дакладчы абійшоў маўчкікам такое жыццёвае важнае пытан-не, як узлеў горадабудуўнікоў у вырашэн-ні прадставчых задач па ажымцаўленню сямігадовага плана.

У пэўнай ступені, пра тое, што ўпус-ціў дакладчык, гаварылася ў асобных вы-ступленнях прадставіўкоў абласцей.

Як лепш забудоўваць новыя гарады і раёны, як зрабіць, каб яны ў поўнай меры алавадалі ўзросшым патрабаваннем са-вецкага чалавека, будаўніка перавага ў све-це камуністычнага грамадства?

Цікавым было выступленне дырэктара Ві-цебскага філіяла Белазаржпраекта тав. Чарнышова. Аб'ём праектных работ у воб-ласці толькі ў 1958 г. узрос на 35 працэн-таў. Перад архітэктарамі вобласці стаіць аднакінае заданне: спрактаваць работ нафта-ваікоў, у якім будучы жыць будаўнікі і рабочыя Палацкага нафтапрапацоўчага завада. Улічваючы памылкі мінулага, архі-тэктары маюць магчымасць стварыць ба-гаты жылы раён, варта першыцца нафтавай індустрыі Беларусі. Яноае прадставіць зра-біць і ў сувязі з мяноаым ростам Аршанскага ільакамбаіна. Тут у недалёкім будучым прадставіць размясціць жылы масіў плошчай ў 150 тысяч квадратных метраў.

Узнікае неабходнасць падумаць і пра архі-тэктурнае афармленне малавярхоўных будынкаў, памяткачы, што індывідуальнае будаўніцтва набыло ў вобласці вялікі раз-мах. Важна, каб рабочыя пасёлкі, гаво-рыць тав. Чарнышоў, атрымаў сапраўднае архітэктурнае афармленне, вартае нашай вялікай эпохі.

Тав. Шкляр з Брэскай вобласці па-дра-бязна расказаў, як архітэктары змагаюцца за стварэнне прыгожых, дасканальных жылых масіваў, дамагаючыся пры гэтым значнага зніжэння кошту квадратнага метра жылля. Яшчэ тры гады назад метр жылля кашта-ваў тут 1 700 рублёў, а цяпер ён каштуе на 300 рублёў менш.

Тав. Спіран расказаў пра творчыя поспехі архітэктараў Гомелі. Плянроўка і забу-дова яе удала вырашана. Горад стаў не-пазнавальным. Створаны кварталы добра-ўпарадкаваных дамоў радуюць вока стро-іна-і і строгасцю аладеклі. Так, пабязго-чы прамернасцей у выдаткаванні сродкаў на афармленне будынкаў, архітэктары здо-лелі дамагчыся добрага эфекту ў афарбоў-цы фасадаў, у стварэнні зялёнага ўпрыго-жання вуліц.

На з'ездзе ў якасці гасцей прысутнічалі прадставіцькі архітэктурных арганізацый Масквы, Ленінграда, Кіева.

З вялікай цікавасцю было выслухана вы-ступленне гладоўнага архітэктара Кіева тав. Прымака. Пахвальна адгукнуўшыся аб ар-хітэктурным афармленні многіх вуліц і да-моў Мінска, гоць з братняй Украіны зра-біў многа істотных заўваг, вартых увагі нашых архітэктараў.

— Многа яшчэ дамоў, — сказаў тав. Пры-мак, — будоўля ў Мінску з маналітнай ца-глянай кладкай, амаль няма ішчэ блочных і панельных дамоў, будаўніцтва якіх можна асаці індустрыяльнымі металамі.

Тав. Прымак адзначае, што часам многія нядаўна атыкананыя фасады выглядаюць як старыя: паблякла афарбоўка, вядзь пададкі. Слаба вырашана справа азепа-лення. Не заўсёды ў новых кварталах пра-вільна вырашаны пытанні добраўпарадка-вання. Тав. Прымак, спасылаючыся на во-пыт кіеўскіх будаўнікоў, ставіць пытанне аб неабходнасці з большай патрабавальна-сцю ставіцца да прамысловасці, якая вы-пускае будаўнічыя і аладелачныя матэрыя-лы.

Дырэктар Белазаржпраекта тав. Кандрат-овіч спыніўся на пытанні творчай рабо-ты саюза. Ён адзначыў, што праўленне саюза слаба было звязана з архітэктурнай грамадасцю, па сутнасці асталя ў баку ад многіх важных творчых пытанняў.

Тав. Уласаў — прадставіцькі Акадэміі архі-тэктурнага СССР, расказаў з'езду пра за-дачы савецкіх архітэктараў у вырашэнні грандэзных планаў жыллага будаўніц-тва, якія прадставіць вырашыць на працягу бліжэйшых 10—12 год.

На з'ездзе з вялікай прамавай выступіў сакратар ЦК КПБ тав. Філімонаў.

НОВЫЯ ВЕРШЫ

С. ГРАХОЎСКІ

Мой чытач

Не помню я, даўно ці не
Сябрам ты такім сталі.
Мене з табою на вайне
Адны дарогі-пабраталі:

Мы на адной паўлі раллі,
Аднымі граліся кастрымі,
І пераможамі прайшлі
Пад арка

Аб перакладах навуковай і педагогічнай літаратуры

Выдавецтва рэспублікі цяпер выпускаюць шмат падручнікаў і рознай метадычнай і навукова-папулярнай літаратуры на беларускай мове. Пераважная большасць гэтых выданняў перакладзена з рускай мовы.

Трэба адзначыць, што выкажэнне, як правіла, у нас перакладаюцца пакуль што ў асноўным мастацкай творы. Пераклады ж навуковай, падатчнай, навуковай літаратуры робяцца неадвальна і часта з'яўляюцца гэта хроніка скарачэння калекцыі з арыгінала. Такімі асабліва часта бываюць выданні Вучэбна-метадычнага БССР.

Многія нашы пісьменнікі і перакладчыкі яшчэ феў ўжываюць у сваіх творах словы і фразы звароты, неўласцівыя беларускай мове, хаця ў апошнія гады дастаткова сродкаў, каб перадаць адпаведную думку.

У 1953 г. у выніку шматгадовай працы работнікаў Акадэміі Наук БССР былі выдадзены руска-беларускі слоўнік. Выданне слоўніка значна садзейнічала палепшэнню якасці мовы літаратурных твораў. Змяшчаны ў слоўніку тэрміны і фразеалагічныя адзінкі складаных сапраўдных слоўнікавых фраз беларускай мовы. Напрыклад, аднак, адварачаюць, што слоўнік не падаваў ніякіх неадходаў. Так, аднак, напрыклад, перакласці слова «зварачаюць», бо ў слоўніку не ўлічаны багаты асцяж гэтых слоў; газеты, відэль, з гэтай прычыны прадаўжаюць пісаць «зварачаюць». Нягледзячы на перакладчыкаў і слова «інтэрас» — «інтарэс»; у нас гэта слова ўжываецца рэдка. Напрыклад, гэтае слова пераклад слоў «ягушка» і «жаба» адным словам «жаба». Ніжэй статыстычны і іншы меркаваннямі не вытлумачыць ужыванне такіх паралелей як **поезд — цягнік, карандаш — аловак, шаг — крок, сталеы — сталевы і інш.** Могуць сказаць, што гэты паралель сурэакцыя ў мастацкіх творах. Але ж пісьменнікі і вучоныя Беларусі ўжываюць таксама і такія словы, як «явішчэствы», «явішчэ», «спітомнік», «салы», «дэлі», якія не ўвайшлі ў гэты слоўнік. Вось яшчэ «явішчэ» патрэбна было ўвесці ў слоўнік, бо з развіццём у Беларусі газетнай прамысловасці ў тэрміналогіі можа ўзнікнуць бытавыя: слова ж «явішчэ» ўжываецца шырока. Праца развіцця мовы ваюць характарыстычны імкненнем да ўніфікацыі. Гэта патрэбна ўлічыць нашым літаратарам і мовазнаўцамі.

Яшчэ большы разнабой ў ўжыванні тых або іншых назваў ці тэрмінаў назіраецца ў навукальнай і навукова-мастацкай літаратуры. Для прыкладу возьмем падручнік «Астраномія» для вучняў 10 класа, выпушчаны Дзяржаўным вучэбна-метадычным выдавецтвам БССР у 1954 г. На старонцы 100-й чытаем: «Пры назіранні сонца ў тэлескоп неабходна спраставаць ізабражэнне Сонца на экран або глядзець праз густое цёмнае шкло, бо інакш можна сапсаваць зрок». Навошта ўжываць рускае слова «ізабражэнне», калі ёсць адпаведнае беларускае. Перакладаючы апошнюю частку «Набачныя шляхі» для Дзяржаўнага БССР, я знайшоў магчымасць перакласці гэтае і іншыя словы, аб якіх будзе гутарка ніжэй.

Тое ж можна сказаць і пра слова «спрыбор» (тэхнічны тэрмін). У «Астраноміі» (стар. 264) напісана: «Савецкія вучоныя распрацавалі метад спектральнага аналізу і сканструявалі прыборы, што дазваляюць выконваць хуткія аналізы саставу складаных спалываючых вадкасцей і вадкасцей сучаснай тэхніцы». Між тым, апрача гэтага, слова «спрыбор» (як тэхнічны тэрмін) у Беларусі, бадай, нідзе не сустракаецца. У навукова-тэхнічнай літаратуры («Вяшчэствы» («Вяшчэствы» № 8 за 1958 г.) пісьменнік Мікола Гамолька, напрыклад, піша: «За работай толькі і катэды будуць сацыялістычныя прылады — аўтаматы». Гэта ж і ў кнізе «Набачныя шляхі» (стар. 255): «Неўласціва камера. Тут толькі апараты, а ўся астатняя прастора сталёвай каробкі пострава з'яўляецца велізарным рэзервуарам нафты». Так што, даведваючыся з падручнікаў па астраноміі і фізіцы аб існаванні прыбораў, вучань не зможа знайсці іх у папулярнай літаратуры, дзе прыборы называюцца прыладамі, або апаратамі.

Слова «спрымяненне» таксама, на маю думку, не ўласціва беларускай мове, тым больш, што яго замяняць іншымі тэрмінамі і не дае патрэбных утварэнняў. Аднак на кожным кроку можна сустраць гэты фразе: «Шырока будучы прымяняюцца павольна працякаючы ланцуговыя рэакцыі, якія суправаджаюцца раўнамерным выдзяленнем цеплавой энергіі» («Астраномія», стар. 302). Тое ж можна сказаць і наконт сінтагмаў: «сведчаць прыкладу», «скрыня стала» («Літоўскія апавяданні», «сваганне малітка» («Астраномія», стар. 15), «скрыня жыццця» і г. д.

У сваім развіцці беларуская мова імкнецца да збліжэння з рускай. Гэтаму садзейнічаюць магучыя фактары палітычнага, навуковага і культурнага характару. Аднак улічваючы гэты ўплыў, патрэбна ўдзяліць, не паруючы заканаў і традыцый развіцця роднай мовы.

Цяпер некалькі слоў пра пераклад дэярыметнікаў. Пра перакладзе яны часта ў феў замяняюцца адным словам (калі рым фразы не мае значэння). Праўда, у навуковай літаратуры ўжыванне дэярыметнікаў больш пашырана, таму што яны адгрываюць ролю навуковых азначэнняў. Аднак і ў гэтым выпадку патрэбна ўлічыць законы мовы. Прыпра гутарч, напрыклад, такія фразы: «Нам, не адчуваючым вярчэння Зямлі, здаецца наадварот, што неба вярціцца ў працяглы бок — па гадзіннікавай стрэлцы» («Астраномія», стар. 15).

Даданы сказ, утвораны такім чынам, уводзіць звычайна злучнікамі словамі «які» і «што». Калі ў рускім свае бываюць адзін-два дэярыметнікі, перакладчык і параўнаўча лёгка: першы даданы сказ уводзіць словам «які», другі — словам «што». Напрыклад: «Ток, які напальвае лампачку, што вільчы ў кабэ пад столік, патрабуе добрых дарог — прадаўж...» («Набачныя шляхі», стар. 13). У гэтым жа выпадку, калі ў адной фразе даводзіцца пераабраць пры перакладзе на даданы «сказы некалькі дэярыметнікаў і дэярыметных зварот», перакладчыкі вырашаюць пытанне парэзнаму. Яна Скрыган, напрыклад, ужывае чаргаванне слоў «які» і «што» (К. Чандар, «Выбрава», ДВБ, 1957 г.). Але часцей за феў рускія сказы, у якіх сустракаюцца некалькі дэярыметнікаў, пры перакладзе патрэбна пераабраць папярэдняму. У памянёнай вышэй «Астраноміі» (стар. 131) мы чытаем: «Савецкімі вучонымі было строга даказана, што вярчэнне вакол Сонца вялікае воблака, якое складаецца з газу і пылу, павінна прымаць сплюснутую форму ў выніку су-

тыжнення частачка і руху іх у газавыпадным асяроддзі». Як бачна, ужываюць больш аднаго разу словы «які» і «што» у гэтым свае неапрачым, а перакладчык не падумаў, што ж можна зрабіць іншым чынам. Пры перакладзе кнігі О. Б. Леяшынскай «Я вытокаў жыцця» мне напачаў такі сказ: «Мяня даўно інтэрагавала кроў жывотных — это тучуе и быстро спрорачивающееся яркокое вещество, наполняющее сосуды организма, окисляется под микроскопом также состоящим из отдельных клеток». Гэты тэкст я пераклаў наступным чынам: «Мяня даўно цікавіла кроў жывёл, гэтае тучуе і хутка агусяючае яркачырвоное рэчыва, што напальвае судыны арганізма, як вывядзена пад микраскопом, таксама складаецца з асобных клетак». Прывядзены прыклад не з'яўляецца ўзорам, але гутарка ідзе пра тое, каб пры перакладзе такіх тэкстаў дапускалася больш творчай смеласці.

Максім Горкі звяртаў увагу «маладых літаратараў, каб яны на стыху слоў не дапускалі ўтварэння якога-небудзь іншага, недарэчнага слова. У артыкуле «Аб пачынаючых пісьменніках» Горкі расказаў пра аднаго пісьменніка, прыводзячы яго такую фразу: «Он писал стихи, хитроумно подбирая рифмы, ловко жонгируя пустыми словами», — аўтар не чую ў «сваей фразе хіхіняны, не заўважае мыла» (М. Горкі, «Аб літаратуры», «Савецкі пісьцель», М., 1953 г., стар. 296).

Перакладчыкі ж часта не звяртаюць увагі на гэта. У разглядаемым падручніку «Астраномія» чытаем (на стар. 3): «Ужо першы назіральнікі неба заўважылі, што па становішчы Сонца і зорак можна вызначыць час». Але калі перакладчыкі і стараюцца раскідаць утворанае непадарэбнае трэцяе слова, яны робяць гэта проста перастаючы слоў, ламаючы рытм, утвараючы іверсію.

У гэтым артыкуле я закрануў толькі назіраючы калекцыю неадходаў. Магчыма не ў усіх сказах можна пагадзіцца, але адно ясна: справу перакладу падручнікаў трэба палепшыць.

А. ПАВЛОВІЧ.

г. Чарэнь.

Песні роднага краю

У Гомельскай вобласці, як і ў іншых кутках нашай неабсяжнай краіны, быцуюць кудзюныя песні як стараы, так і новыя, савецкія. У іх распаўсюджаны і папулярныя выкладкі выкладкі таленавітай народнай спевак, удзельніцы мастацкай самадзейнасці.

У дэлямі гуртка мастацкай самадзейнасці Гомельскай абласці Дом народнай творчасці першыя выдэ зборнікі песень і частушак, рэпертуарныя лісты. За два апошнія гады выданы зборнікі «Сучасныя беларускія песні і частушкі», «Маладзёжныя песні», «Песні і частушкі Гомельшчыны».

З гэтай жа мэтай нядаўна выданы зборнік «Песні роднага краю», які склаў дзімлет Гомельскага педінстытута П. Ахромска і выкладчык музычылішча А. Лукмскі.

У зборнік «Песні роднага краю» ўвайшлі некаторыя ўзоры дэярыметнікаў і савецкіх народных песень, а таксама сучасныя частушкі, якія быцуюць на Гомельшчыне. У зборніку ўвайшлі і частушкі актывіў удзел прынялі ўдзельніцы фальклорнага гуртка Гомельскага педінстытута, а таксама вучні Кармянскай сярэдняй школы, якімі кіраваў настаўнік Н. Парукаў. Большасць матэрыялаў зборніка друкуецца ўпершыню.

А. ШАРАМЕТАЎ.

Фільмы ў снежні

40-гаддзе Савецкай Беларусі лісе, якая выйдзе на экраны працоўнага рэспублікі, сустракаюць новымі вытворнымі папулярнымі. Рыхтуюцца да слаўнага юбілею і калектыўны студыі «Беларусь-фільм». Беларускія кінематграфісты стварылі каларыстую карціну «Чырвоная Кінастудыя «Масфільм» створана карціна «На дарогах вайны» — апавяданне аб кінааператары, удзельніку Вялікай Айчыннай вайны.

Па матывах рамана М. Джавахішвілі «Лёс жанчыны» студыя «Грузія-фільм» паставіла адзіменную кінадраму. Яна апавядае аб жанчыне з багатай і знатнай сям'яй, якая пасля працяглага рэзідуму і хістання прышла ў рады савецкай дэмакратычнай партыі і загінула за справу рэвалюцыі.

Вялікай папулярнасцю сярод чытачоў карыстаецца рамана С. Муканавы «Батагоз». Алмацкая кінастудыя экранізавала гэты твор.

Пра барацьбу савецкіх партызан на Паўночным Кавказе супраць белай арміі расказавае фільм «Качубей», які таксама выпускаецца на экраны ў снежні. Гэты хітзор зняты па адзіменнай апавесці А. Первенца.

З замечным кінафільмам глядач убачыць кітайскі хітзор аб бактэрыялягах «Глибкая дружба», венгерскую бытавую камедыю «Ціхая кватэра», карэйскі фільм «Вышыня безмяткі» — расказ аб рабоце арганізу дзяржаўнай беспеды; дзве чэхаславацкія кінааповесці — «Сабачаняты» і «На канішчым прыпынку».

Вялікую цікавасць уявіць месіканскі фільм «Любоўнае спатканне», пастаўлены выдатнымі кінематграфістамі рэжысёрам Эмілія Фернандэсам і аператарам Габырэлем Фігера.

Прагрэсіўны іспанскі кінарэжысёр, аўтар фільма «Смерць вельаспедыста», Х. Бардас стварыў фільма «Галоўная аўдэя» быў заняваны Францыскамі ўладзімі ў турму. У снежні мы пазнаёмімся з гэтай цікавай работай таленавітага рэжысёра.

І. ПРЫШЧЭПАЎ.

На здымках: кадры з кінафільмаў «Чырвоная лісе», «Батагоз» і «Лёгкая ад дэлямі сэрца».

Утэатрах і канцэртных залах

На наступным тыдні на гастролі ў Мінск прыязджае выдатны ў краіне Мадальская харавая квіцела «Дойна». Канцэрты гэтай складанага з песьняў маладзёўскай кампазітараў, твораў савецкіх і рускіх аўтараў, песьняў краіны народнай дэмакратыі.

Нядаўна ў Мінску выступалі артысты эстрады Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі. Яны дадуць некалькі канцэртаў у Слушкі і Гомелі.

У Мінскім акруговым Доме афіцэраў даў некалькі канцэртаў жаночы аркестр Маскоўскай дзяржаўнай эстрады.

На гастролі ў Брэст прыбыў з Польскай Народнай Рэспублікі калектыў Люблінскай дзяржаўнай аперы. Брэстанцы ўбачыць аперы «Вясёлая ўлада» Лягара і вадзіль «Салдат каралевы Мадагаскара» Ю. Туіма і М. Зімніскай.

У сталічных тэатрах будуць ішч спектаклі «Людзі і дыялы», «Востраў скарбаў», опера «Салок», балет «Эсмеральда».

З кожным годам расце колькасць вядучых у Літскай музычнай школе-інтэрнату. Шпілэр тут навука ігры на баяне, скрыпцы, фартэпіна, домры 170 дзяцей. У школе ёсць усё неабходнае музычным інструментам, нотна-музычнай літаратуры. Заняткі з вучнямі праводзяць выкладчыкі, якія маюць спецыяльную музычную адукацыю і значную практыку ў рабоце.

На здымку: выкладчык І. Малачнаў займаецца з вучань трыцяга класа Галінай Вукавай.

Фота і тэкст Г. Гаўрылава.

3 гарачы запалам

Дажылівае, ветранае надвор'е, на якое багата беларуская песьня, крыху пачарніла палі і будынік вёскі, пакрыла дарогі дужынкамі. Блішчэць яны, свеціцца, калі ў іх заглядзецца, абганяючы валакістыя хмаркі, сярпак месяца. Кожная прага года мае сваё хараво ў прыродзе. Прыемна назіраць за ім... Але што ні кажу — вечар, і кожны спынаецца дэбрацца да месца.

Прыбываў кроку. Праз колькі мінут заўважылі на дароце нейкую постаць. Значыць, падарожнік — як не ўрадавацца!

Гэта была яшчэ зусім маладая росла дзяўчына, яна несла ў руках невялікі, але вядуць, джыжкі пакуны. У нас жа рукі не занятыя — як не дамагчы!

Павіталіся.

— Куды і адуць трымаеце шлях супраць ночы, ды яшчэ а багажом? Дазвольце дапамагчы.

— З Волямі ў Патрычы, а за прапавою дзякую, даюся сама. Не прымыкаць, недалёка ж засталася, — спакойна адказала дзяўчына.

Аднак пасля другой, трэцяй прапавы яна перадала нам з адной рукі акуртныя загорнуты ў паперу і перавязаны шпітагам пакуны.

— Шпітага, кнігі? — пацікавіліся мы.

— Ага, кнігі.

Мы загаварылі аб працы бібліятэкара. Тут і пазнаёміліся. Але, аказаўца, гэта было ўжо другое знаёмства, бо аб рабоце камсамолкі Марыі Аляксандраўны Кардымон, загадчыцы Патрычскай сельскай бібліятэкі, з пахвалою расказвалі нам у Смалявіцкім раённым аддзеле культуры. Пацёр, калі мы загаварылі аб рабоце, Марыя Аляксандраўна расказала аб сваім жыцці.

«...Лета 1955 года, Марыя Кардымон, выпускніца Магілёўскага калектыву выдучыцтва, накіроўваецца ў Старобінскі на пасаду інспектара РДК. А ў гэтым месцы пацэпнага года яна атрымала новае прызначэнне — загадчыца Патрычскай сельскай бібліятэкай».

Тут патрабаваліся не толькі веды. Неабходны былі і арганізатарскія здольнасці, каб кнігі, што галімі нерухома ляжалі ў бібліятэцы, знайшлі дарогу да масанага чытача. Адрозніваць ж на камсамольскіх сходзе выдзелілі кінааповесць з ліку выдзеліўцаў. Напраўшчыся з актывам, Марыя Аляксандраўна вызначыла два задатковыя пункты выдчыць кнігі — у вёсках Купіцка і Воляма. У кожным з іх яна пастаянна раз у тыдзень, пачала выдаваць кнігі. У гутарцы час адцінь хутка, і неўзабаве вёска

Патрычы заміцела алектрычным баякам шырокіх вокнаў. Калі мы былі ўжо ў цэнтры вёскі, Марыя, галюшышы на гадзіннік, прамовіла:

— Значыць, я не спазнілася, каб выдчыць кнігі. Можна вы зойдзеце да нас у бібліятэку?

Мы і без таго думалі пацікавіцца работай гэтай культуры-асветустановай і таму адразу згадзіліся.

Невялікі пакой. На палічках ад палогі да столі стаяць кнігі. Каб знайсці патрэбную, не патрапілі і мінуці, бо размешчаны яны па аддзелах з надпісамі, а ўнутры аддзелаў — па алфавіту. Да паслуг чытача — зручны каталог, спіс і выстаўка новых кніг, што паступілі ў бібліятэку. Сярод тагоў не знойдзена патрэбных, без вокладка. Падклеіць, прысць кнігі ў наажны выгляд дапамагала Марыі актыўны чытачоў і школьнікі. Вось і перадала дум хлапцук яна перадала нейкі пакунак, дадушы пры гэтым:

— Глядзіце, не спыняйцеся. А ты, Коля, «Дрыгву» Я. Коласа не аднось адроз, пакінь для свае мамы, я запісала ў ёе фармулар.

Напаліваючы чытачам аб слаўных гістарычных датах у жыцці нашага народа — 40-гадзі БССР і XXI а'ездзе

КПСС — кніжныя выстаўкі, бібліятэчныя плакаты, рэкамэндацыйныя спісы літаратуры, спецыяльна складзеныя каталогі.

Чуваць галасы. Гэта чытачы ідуць у бібліятэку. Новыя ж кнігі паступілі!

Пекатарыя з наведвальнікаў просіць навінікі, другія — здаюць прачытаныя, дзякуючы заглядчыкам за тое, што яна ім прыслала кнігі на дом. З кожным годам Марыя перакінаецца цёплым словам, парачы, што ўдзяць пачытаць, а то ўступіць у гутарку аб прачытаным.

Колькасць чытачоў расце, павялічваецца попят на кнігі, і не заўважылі яны задалішы. У 1956 годзе ў Патрычскай сельскай бібліятэцы налічвалася значна менш кніг, але іх хапала, бо чытачоў было зусім мала. На сённяшні дзень тут звыш 7 000 тамоў, але і гэтага недастаткова, бо чытачоў ужо каля тысячы.

Гарачы энтузіаст свай справы, Марыя Кардымон дабілася таго, што Патрычскай бібліятэка заваявала званне «Лепшая сельская бібліятэка рэспублікі».

Мы развіталіся. Марыя Аляксандраўна засталася ў бібліятэцы праглядаць фармулары, рыхтуюцца да наступнага працоўнага дня.

Уа. БОГАН.

Справаздача вядучых салістаў

Днямі мастацкі савет тэатра оперы і балета абмеркаваў рэпертуарны план тэатра на 1959 г. Вырашана ўключыць у рэпертуар і паставіць у 1959 г. спектаклі: «Вертэ» Ж. Маскэ, «Валэрэ» Л. Мінкуса, «Дэярыметнік» Пайзілі, «Пішкая дама» П. Чайкоўскага, «Лёс балерыны» Яўг. Глебава і чатыры аднаактныя балеты («Егіпецкія ночы» А. Архыскага, «Арлеянкі» Ж. Біза, «Прэлюды» Ф. Ліста, «Балеро» М. Раўсана).

У гонар 10-гаддзя Кітайскай Народнай Рэспублікі тэатр паставіць оперу «Дзень радасці» Карчмарова (адрэа напісана па матывах твора «Сівая дзяўчына» вядомых кітайскіх пісьменнікаў Хэизынь-Чжы і Дзін-Ні).

У гэтым жа годзе тэатр адноіць оперу Дж. Вердзі «Рыгалет».

Мастацкі савет вырашыў правесці ў першай палове 1959 г. творчыя справаздачы вядучых салістаў оперы і балету ў гонар 40-гаддзя БССР у абласных і раённых цэнтрах, на прадыямствах, у навукальных установах са справаздачамі салістаў оперы і балету ўключылі творы беларускіх кампазітараў і беларусую народную тэмні.

Дзед Рыгор — кніжнік

Дзед Рыгор сядзіць за сталом, абедзе.

— Чуеш, старая, сёння за паліву дня вырнуць сямействэ рублёў. Здаецца, не так ужо і кепска? — звяртаецца ён да жонкі. Та я маўчыць сярдыта, паглядваючы на старога. Затым гаворыць:

— Вельмі мне радзіць ад гэтага! Лепш бы дома што дагледзеў. Плот вуць зусім раз'ехаўся. Хоць з цябе — наіраваўся за свае 74 гады. Табе гэтыя кнігі памерці спакойна не дадуць.

— А я сто год жыць збіраюся, — жарце дзед Рыгор, не звяртаючы ўвагі на адопс гаспадыні. «Траба было б пагалаціцца», — думае ён. Але ўспомінушы, што хутка са школы будуць ішч дзеці і што ім траба адаць абшаныя кнігі, дзед Рыгор апрапае вадку і выходзіць. На двары імкнучы халодны дождж, такі, што здаецца ўжо папарамаката наваліць: і дрэвы невялічкія прымакальняга сквера, і плот, які туліцца пад таполямі...

Вядома, куды лепш сядзець у хаце таім надвор'ем, перабіраць у думках сваё доўгае жыццё і слухаць надкучлівы шум асенніх дэжджоў і ветру. Ды не такі характар у Рыгора Вікенціева Севастіянава. Жыва крочыць ён па пероне, а праз кніліну дзед Рыгор ужо адціньне кіеўскі акуртны раскладзе кнігі, часопісы, брашуры. І адрозу яго абкружаюць дзеці!

— Дзяўля, мне воль гатуць кніжачку, — шчабеча адзія, а другі ўжо разгладзе малюнк, выбірае і сабе кнігу.

У гэты час да кіеўска палітоўна чалавек. Ён падае згорнутую ўдва паперку. Дзед Рыгор моўчы чытае. Сёння чарговай сесія сельскага Савета. Яго запрашаюць абавязкова прыйсці. Дзеду прымяна, што ў такі

палітоўны дождж да яго прыслалі спецыяльнага чалавеча. Значыць, з яго словам, словам старога камуніста, лічана — людзям ён патрэбна.

Некаторыя кажучы, што работа кіеўска неікавава. Дзед жа Рыгор прытрымліваецца другой думкі. Многа розных метадаў выкарыстоўвае ён пры распаўсюджванні кнігі.

Часта яго можна бачыць на вуліцах пасёлка Гардзея. Амаль у кожным доме ён жадаю госьці, можа парачы кнігу або часопіс і даросламу, і юнаку, і дзіцяці. У яго купляюць кнігі настаўнікі, рабочыя, калгаснікі.

Летам, калі моладзь збіраецца дзе-небудзь на лужку, каб алпачыць і павесіцца, глядзіць і дзед Рыгор там. Ён садзіцца на залёнай траўцы, расцілае газету, а на і раскладзе кнігі. З сабой, вядома, ён, захопіўшы што-небудзь цікавае аб моладзі.

Амаль кожны дзень дзед Рыгор бывае на станцыі. У добрае надвор'е ён выходзіць на перон да падыходзячых цягнікоў. Хіба адмовіцца пасажыру куціць у яго што-небудзь цікавае ў дарогу. А дзед Рыгор заўбеды зможа парачы што купіць. Не першы ж год працуе. З пачатку 1955 г. ён — грамадскі распаўсюдчык літаратуры ад Гардзеяўскага канторы сувязі. Да свае справы ён ставіцца з любоўю і павягай.

У любы зручны момант, пі то за работай, пі ў часе адпачынку, дзед Рыгор любіць завесці гутарку аб кнізе нават і з незнаёмымі людзьмі.

Л. ФАДЗЕУ.

Гардзея.

Палац культуры ўступіў у строй

Вялікая радасная падзея адбылася нядаўна ў калгасе «Расія» Гродзенскага раёна: тут уступіў у строй Палац культуры.

Адкрыццё яго вылілася ў сапраўднае калгаснае свята. Першы ў вобласці калгасны палац! Гэтая назва зусім апраўдае сябе... Роўнымі радамі стаяць у глядзельнай зале крэслы: іх тут 400. Прывожаюць люстры ярка асвятляюць лямпы ўпрыгожаны на стол, дывановыя дарожкі, заласно і што ры. Фай, танцавальная зала, памяшканні для заняткаў самадзейных гурткаў, біялярная, добра абсталяваная сядзіна з артыстычнай — усё прадуццельна, каб калгаснікі маглі культурна адпачываць.

І воль наступіў доўгачаканы дзень адкрыцця Палаца культуры. У танцавальнай зале кружачы ў вальсе пары. На святэ запрошаны духавы аркестр.

Урачысты схода адкрыў старшыня калгаса «Расія» Рыгор Паўлавіч Кавалюк. Ён расказаў, як з году ў год расія і ўмацоўвалася грамадская адукацыя, азначыў дзель не самай аздастай у раёне. А шпілэр адказаў зямляе вядучае месца нават у вобласці.

Горача павішчвалі калгаснікаў з паспехамі старшыня аблканкома т. Канановіч, сакратар Гро-

дзенскага райкома КПБ т. Болдзев, старшыня мясцовага сельсавета т. Сяльцоў. Ад ішч моладзі сардэчную падымку за пудоўны палярнак выказала камсамольскі ваяк т. Міхневіч. Закончылася ўрачыстае свята, і са сёння пачаўся развіццё беларускай песьні. Выступіў калгасны хор, прадымактравалі сваё майстэрства чытальнікі, музыканты, танцавальныя калектывы.

Пагасла ўжо святло ў калгасных ламах, а моладзь усё веселілася ў залітым яркімі агнямі сваім палацам... Надоўга запомнілася юнакам і дзяўчатам гэтае свята.

Н. ПАХІЛКА.

